

Розділ 10

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА СВІТУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Катерина БІЛИК

спеціальність «Публічне управління та адміністрування»,
освітній ступінь «магістр»,
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова,
м. Хмельницький

Науковий керівник: **Синчак В.П.**

д-р екон. наук, професор кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування,
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова,
м. Хмельницький

БЮДЖЕТНИЙ ДЕФІЦИТ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

В сучасних умовах розвитку економіки України проблема дефіциту бюджету гостро постає у суспільстві. Останніми роками обсяг бюджетного дефіциту України зростає, що в умовах загального економічного спаду потребує від уряду системних рішень, спрямованих на вирішення даної проблеми [6]. І тому необхідність пошуку шляхів зниження обсягів бюджетного дефіциту України і визначає актуальність обраної теми.

Проблематика бюджетного дефіциту була і залишається предметом наукового інтересу багатьох вітчизняних економістів,

зокрема: А.В. Гладченко, А.М. Гордєєва, О.М. Куніцин, С.В. Мочерний, І.В. Невінчаний та інші.

Бюджет України постійно відчуває нестачу коштів. Глибинними причинами бюджетного дефіциту в Україні стали нераціональне використання бюджетних коштів, економічна нестабільність, проведення військових дій на території країни, наявність певних вад у законодавчій базі, зростання державного боргу [1, с. 162].

Розглянемо таблицю 1, в якій наведено динаміку дефіциту бюджету України у 2017-2019 рр.

Таблиця 1

*Виконання державного бюджету України
з 2017 по 2020 рр. (млн. грн.)*

Рік	Доходи	% ВВП	Видатки	% ВВП	Кредитування	% ВВП	Сальдо (дефіцит бюджету)	% ВВП
2017	793265,0	26,59	839243,7	28,13	1870,9	0,06	- 47849,6	- 1,60
2018	928108,3	26,08	985842,0	27,70	1514,3	0,04	- 59247,9	- 1,66
2019	998278,9	25,12	1072891,5	26,99	3437,0	0,09	- 78049,5	- 1,96

Джерело: Інформаційний ресурс Міністерства фінансів України [4].

Отже, із таблиці 1 ми можемо побачити, що з 2017 по 2019 рік сальдо бюджету України є від'ємним, тобто має місце дефіцит. Дефіцит бюджету у 2019 році становив 1,96% ВВП. Також можна спостерігати тенденцію зростання бюджетного дефіциту в країні. Це в свою чергу спричиняє посилення інфляційних процесів, кризу у сфері державних фінансів, погіршення соціально-економічного стану суспільства [6].

Варто зазначити і те, що Україна для подолання дефіциту бюджету найбільшу увагу приділяє використанню кредитного методу. Ознакою цього метода виступають операції з залучення

коштів бюджету України на умовах повернення, платності та строковості, внаслідок чого виникають зобов'язання країни перед кредиторами. Внутрішніх запозичень країни не вистачає для покриття дефіциту бюджету, тому Україна змушена звертатися до міжнародних кредиторів. Основними зовнішніми кредиторами України є такі міжнародні фінансові інститути, як Міжнародний валютний фонд, Європейський Союз та Світовий банк [1, с. 161].

Зауважуємо, що бюджетний дефіцит збільшує державний борг, а зростання боргу, у свою чергу, потребує додаткових витрат бюджету на його обслуговування і тим самим збільшує бюджетний дефіцит [8, с. 144]. Так, державний і гарантований державою борг України станом на 31 березня 2020 року склав 2 255 552,8 млн. грн., тобто в еквіваленті в національній валюті зріс на 10,1%, а в еквіваленті в іноземній валюті зменшився на 3,6% до 80,38 млрд. дол. США [4].

З огляду на вище зазначене пропонуємо такі шляхи подолання бюджетного дефіциту, як:

1) Вдосконалення податкової системи. Податкова система повинна стимулювати процеси капіталотворення та нагромадження, сприяти формуванню заощаджень та інвестуванню, не підриваючи підвалин підприємництва та запобігаючи знищенню процесів суспільного відтворення [7, с. 24]. На жаль, ця система перебуває в стані невідповідності соціально-економічним реаліям. Так, однією із основних проблем, які потребують вирішення, є проблема нерівномірного розподілу податкового навантаження між різними категоріями платників податків [7, с. 26].

2) Створення привабливого інвестиційного сектору. Необхідно запровадити систему пільгового оподаткування прямих іноземних

інвестицій та прямих національних інвестицій у проекти розвитку пріоритетних галузей. Це нульові та пільгові ставки з податку на прибуток, податку на додану вартість, податку на дивіденди та інші види податків. Має бути забезпечений вільний ввіз та вивіз з країни валюти, доходів, дивідендів в рамках реалізації пріоритетних інвестиційних проектів, сприятливий митний режим прямих іноземних інвестицій, гарантії їх захисту та захисту прав власності інвесторів. Для інвесторів пріоритетних інвестиційних проектів слід створити спрощену систему обліку і звітності, мінімізувати або й припинити державні перевірки. Мають бути запроваджені режими конфіденційності у діяльності інвесторів, як, наприклад, це має місце у Швейцарії. За участю держави необхідно створити інститути супроводження та сприяння реалізації пріоритетних інвестиційних проектів [5, с.9].

3) Забезпечення фінансової підтримки малого та середнього бізнесу. Ця підтримка полягає у реалізації таких заходів, як: надання фінансових продуктів та програм допомоги з боку державних банків (АТ «Ощадбанк», АТ «Укрексімбанк», АБ «Укргазбанк»); залучення безробітних до організації підприємницької діяльності; підтримка АПК з боку Міністерства аграрної політики та продовольства України [2].

4) Зростання обсягів експорту товарів і послуг. У січні-лютому 2020 року у порівнянні з аналогічним періодом минулого року імпорт товарів в Україну зменшився на 3%, до 8,54 млрд доларів [3]. Необхідно і надалі дотримуватися напряму збільшення обсягів експортування.

Таким чином, проблема бюджетного дефіциту не буде розв'язана за рахунок зовнішньої допомоги (кредитів, позик). Держава повинна вкладати кошти в ті сфери життєдіяльності, які

будуть забезпечувати стабільні надходження до державного бюджету. Адже розвиток соціально-економічної сфери є запорукою успішного подолання дефіциту бюджету.

Перелік використаних джерел

1. Громко Є.О., Матвійчук В.І. Бюджетний дефіцит: причини та методи його подолання. С. 157-163. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/5632-11308-1-SM.pdf> (дата звернення: 30.04.2020).
2. Державна підтримка малого та середнього підприємництва. Інститут податкових реформ. 2018. URL: <https://ngoipr.org.ua/blog/derzhavna-pidtrymka-malogo-ta-serednogo-pidpryyemnytstva/> (дата звернення: 05.05.2020).
3. Інформаційний ресурс «УКРІНФОРМ». Мультимедійна платформа іномовлення України. URL: [URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3005673-import-tovariv-zmensivsa-na-3.html](https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3005673-import-tovariv-zmensivsa-na-3.html) (дата звернення: 05.05.2020).
4. Інформаційний ресурс Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/> (дата звернення: 05.05.2020).
5. Паливода К. В. Проблеми формування привабливого інвестиційного клімату як засобу подолання деструкцій в економіці України. Економіка та держава. 2018. С.4-9. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/3_2018/3.pdf (дата звернення: 05.05.2020).
6. Румик І.І., Грубар А.М. Причини і шляхи мінімізації бюджетного дефіциту в Україні. Збірник наукових праць «Сучасні підходи до управління підприємством». 2016. URL: <http://sru.fmm.kpi.ua/article/view/73060/68391> (дата звернення: 30.04.2020).
7. Свєрдан М.М. Специфіка податкової системи України та можливості її коректування. Економіка та управління національним господарством. 2015. С.23-28. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/sre_2015_4_5.pdf (дата звернення: 29.04.2020).
8. Янів Л. М. , Зінченко О. А. Проблеми дефіциту державного бюджету України і шляхи їх розв'язання. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій. 2016. Випуск 6. С.144-153. URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/95-Article%20Text-227-1-10-20160708%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/95-Article%20Text-227-1-10-20160708%20(4).pdf) (дата звернення: 28.04.2020).